

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1525
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.9.2023/36
Karar Numarası : 2023/650
Başvuran : A.A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın bulunduğu Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ilaç verildikten sonra ağız kontrolü yapılmasının kötü muamele oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Sağlık sorunları nedeniyle 25 gün önce psikiyatri kliniğinde muayene olduğunu, 12/9/2022 tarihinden itibaren ilaç tedavisine başladığını, bu ilaçları her gün koğuş kapısından dışarıya çıkarılarak imza karşılığında aldığını, bazı infaz ve koruma memurları tarafından ilacını su ile yuttuktan sonra ağzını açması ve dilini kaldırmasının istendiğini,

b. 30/9/2022 tarihinde ilacını aldıktan sonra ağzını açmak istemediğini, ilacı imza ile aldığını ve yapılan bu muamelenin küçük düşürücü olduğunu görevlilere bildirdiğini iddia ederek mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın incelenen sağlık dosyasında Kilis Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğinde Uzm. Dr. G.B. tarafından ... mg tablet psikiyatri ilacın reçete edildiği ve söz konusu ilacın birden fazla kullanılması halinde uyuşturucu etki yapacağı değerlendirildiği,

b. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik'in "Sağlık servisi" başlıklı 13'üncü maddesinin beşinci fıkrasında; "Cezaevi tabibinin vereceği reçetelere göre ilaçları hazırlar, yeşil ve kırmızı reçeteye satılan uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki ilaçların tane olarak verilmesini ve huzurda içirerek kontrolünü yapar, diğer ilaçları ise cezaevi tabibinin belirlediği miktarda hastalara verir." hükmünün yer aldığı ve bu hüküm doğrultusunda hareket edildiği,

c. Kurumda barındırılan mahpusların yeşil ve kırmızı reçeteye satılan uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki ilaçların kullanımında bu ilaçları ağız bölgelerinde saklayarak içmedikleri ve bu ilaçları stok yaptıkları, ilaçları birden fazla kullanımı halinde uyuşturucu madde etkisi yaptığı, hem başvuranın kendisine hem de koğuşunda bulunan diğer mahpuslara herhangi bir zarar vermemesi için mevzuat hükümleri doğrultusunda ilaçların tane

olarak verildiği ve amacı dışında kullanılmasının önüne geçilmesi için ilaçlar verildikten sonra insan onuruna saygılı bir şekilde ilaçların yutulduğunun kontrol edildiği belirtilmiştir.

4. Başvuran yazılı görüşünde özetle;

a. Başvuru dilekçesinde de belirttiği üzere kendisine uygulanan bu muamelenin yasal dayanağı bulunmadığını,

b. Sağlık Bakanlığı tarafından uyuşturucu, uyarıcı ve bağımlılık yapan ilaçların kontrol altında tutulması amacıyla bu ilaçların yalnızca yeşil reçete ile satılabildiği, kan ürünleri ilaçlarının ise kırmızı reçeteyle satılabileceğinin düzenlendiğini,

c. Psikiyatri hekimi tarafından kendisine reçete edilen ilacın (... mg tablet) yeşil ve kırmızı reçete ile satılan bir ilaç olmadığını, böylece ilacı aldıktan sonra ağızına bakılmasının küçük düşürücü ve haksız uygulama olduğunu belirtmektedir.

5. Muhatap Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan ikinci yazılı görüşte özetle;

a. 6/1/2020 tarihli ve 172 No.lu Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılanların Uluslararası Standartlarda İnsan Hakları Merkezli Sağlığa Erişimi ve Tedavileri, Tedavi Nedeniyle Nakilleri, Ceza Tehiri İşlemleri Hakkında Genelge'nin üçüncü bölümünün "*A-İlaç Kullanımı*" başlığının üçüncü bendinde belirtildiği üzere; kırmızı ve yeşil reçeteye tabi ilaçların, tüberküloz ilaçlarının ve başkası tarafından kullanıldığında, hayati risk, beden ve ruh sağlığında olumsuz etkilere yol açabilen ilaçların hükümlü ve tutuklu hastalara kullandırılmasında; odalarda bulunmayacak ilaç grupları dışındaki ilaçlarda, ceza infaz kurumlarında görevli doktor veya sağlık hizmetlerinden sorumlu personel tarafından başkasının kullanmasına imkân vermeyecek tedbirler alınacağı düzenlendiği,

b. Koşullarda bulundurulmayacak ilaçların, doktor tarafından belirlenen doz ve zaman aralığında, görevlendirilen personel tarafından mahpuslar tarafından kullanıldığından emin olunacak şekilde ilgili kişiye verildiği, bu kararlara göre hareket edildiği ve başvurana ilaçların doktor tarafından belirlenen doz ve zamanında verildiği belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*" başlıklı 17'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre;

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.*" ve sekizinci fıkrasında yer alan "*9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.*" delaleti ile özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda; başvuranın iddiaları, muhatap Kurumun yazılı görüşü ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

11. Başvuran, infaz ve koruma memurları eşliğinde ilaçları aldıktan sonra ilaçları yuttuğuna ilişkin ağzının kontrol edilmesinin kötü muamele oluşturduğu iddiasıyla başvuruda bulunmuştur.

12. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabileceğinden, mahpuslar için bir cezaevindeki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT), 2.Genel Rapor [Inf (92) 3], para. 44).

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “İşkence yasağı” başlıklı 3'üncü maddesine göre; “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.” Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme'nin 3'üncü maddesi herhangi bir sınırlama öngörmeksizin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 15'inci maddesi benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörmemiştir (AİHM, *Selmouni/Fransa [BD]*, B.No: 25803/94, 28/07/1999, para. 95; *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan*, B.No: 24760/94, 28/10/1998, para. 93).

14. CPT standartlarına göre, mahpuslar gözetim altında buldukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir doktora erişim hakkına sahip olmalıdır. Sağlık hizmetleri, doktora danışma talepleri gereksiz gecikmeler olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmelidir. Bu husus, mahpusların fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasını ve sağlık sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde ele alınmasını sağlamayı amaçlamaktadır (CPT, [Inf (93) 12], para. 34).

15. AİHM, mahpuslara yeterli tıbbi bakımın sağlanmamasının asgari eşiği aşan düzeyde kötü muamele oluşturabileceğini belirtmiştir (AİHM, *Wenerski/Polonya*, B. No: 44369/02, 20/1/2009, para. 58). Mahkeme, tıbbi bakımın eksik veya yetersiz olduğunun belirlenmesi hususunda bilirkişi raporu gibi delillere yeteri kadar atıfta bulunulmasını aramaktadır (AİHM, *Krivolapov/Ukrayna*, B.No: 5406/07, 2/10/2018, para. 76).

16. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in “Sağlık servisi” başlıklı 13'üncü maddesinin beşinci fıkrasına göre;

“Cezaevi tabibinin vereceği reçetelere göre ilaçları hazırlar, yeşil ve kırmızı reçeteye satılan uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki ilaçların tane olarak verilmesini ve huzurda içirerek kontrolünü yapar, diğer ilaçları ise cezaevi tabibinin belirlediği miktarda hastalara verir.”

17. Mezkûr Yönetmelik'in "Revir" başlıklı 97'nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre;

"Koğuş ve odalarda bulunmaması gereken ilaçlar ile tıbbi araç ve gereçler kurumda kilitli bir şekilde muhafaza edilir."

18. Başvuran söz konusu ilacın kırmızı ve yeşil reçete ile satılmadığını, buna rağmen ilacı aldıktan sonra infaz ve koruma memurları tarafından ilacı yuttuğuna dair ağız kontrolü yapılmasının haksız ve kötü muamele olduğu iddiasında bulunmuştur. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunda yayımlanan Kısa Ürün Bilgisi Listesinde ... mg ilacın; *SERTRALIN HCL* etkin maddesi içerdiği, psikiyatrik tedavilerde kullanıldığı, aşırı dozda kullanılan sertralinin tek başına veya diğer ilaçlarla birlikte alındığında ölüm vakalarına varıncaya kadar olumsuz sonuçlara yol açabildiği belirtilmiştir.

19. Yapılan inceleme neticesinde; başkaları tarafından ya da doz aşımı şeklinde kullanılması durumunda hayati risk, beden ve ruh sağlığına olumsuz etkiler oluşturabilen ilacın, gerekli tedbirler eşliğinde başvuranın tedavisinde kullanıldığı anlaşılmıştır. İlgili mevzuat hükümlerine uygun olarak söz konusu ilacın dağıtımın yapıldığı değerlendirilmiş olup ilaç dağıtımında imza alınmasının ve ağız içi kontrolünün yapılmasının meşru bir amaç taşıdığı ve kötü muamele oluşturacak asgari eşiği aşmadığı sonucuna varılmıştır.

20. Ceza infaz kurumu koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yukarıda açıklanan nedenlerle, 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye